

10. uge

Sabbatshvile

– et socialt ærinde

”Seks dage må der udføres arbejde, men på den syvende dag skal der være fuldstændig hvile med hellig festforsamling. Da må I ikke udføre noget arbejde, det er sabbat for Herren, overalt hvor I bor” (3 Mos 23,3).

Hovedtanke

En del af det guddommelige mandat til at ”herske” over skaberværket er at unde alle mennesker og husdyr hvile.

Introduktion

I juni 2020 lod Muriel Bower, borgmesteren i Washington, male ”Black Lives Matters” med kæmpe bogstaver på en gade i nærheden af Det Hvide Hus. Dette stykke af gaden navngav hun ”Black-Lives-Matter-Place”. Politivolden mod afroamerikanere har udløst reaktioner i hele verden og ikke kun i USA. Mennesker anerkender: Ja, ”sortes liv tæller”. Alle ved, at det ikke altid har været sådan. Farvede mennesker har i mange århundreder ikke officielt haft ret til eget liv, til uddannelse eller noget som helst andet – end ikke hvile og rekreation.

Men netop det er det bibelske sabbatsbuds ærinde. Selvom trælle var accepteret i bibelsk tid, så skulle sabbatten give alle samfundets medlemmer mulighed for at hvile og samle kræfter. Sabbatten er en enestående anordning. Den giver alle mennesker den samme værdighed over for Gud og har endda påvirket de moderne demokratiers love.

Oversigt

Søndag	Retten til hvile	1 Mos 1,26-27; 9,6
Mandag	Frihedsfest	5 Mos 5,12-15; Rom 6,1-7; 2 Pet 2,19
Tirsdag	Guds kærlighed	2 Mos 19,6; 23,12; 1 Pet 2,9
Onsdag	Frelsens dag	Joh 5,7-16; Es 58,2-3
Torsdag	Pagtstegnet	2 Mos 31,13,16,17; Hebr 12,2
Fredag	Lovens fylde	Rom 13,8-10; Matt 25,40

Retten til hvile

1 Mos 1,26-27; 9,6

I hvilket omfang er det at være "Guds billede" en gave og en opgave?

Hvor bliver menneskerettigheder krænket, hvor jeg bor?

Forståelse

Sabbatsbuddet fra Sinaj er en grundlæggende anerkendelse af alle menneskers værdighed. Opfordringen til at hvile på den syvende dag, sabbatten, stod i skarp kontrast til slavesamfundets sociale regler. Hvor overklassen så sig selv som udstyret med fritidens privilegium og anså slaverne for at være bestemt til at arbejde non-stop, så blandede sabbatten kortene på ny. Den bryder fuldstændigt med det gængse fordelingssystem og giver en helt anden forståelse af livet, idet enhver skabning tildeles sin gudgivne værdighed. Alle skal arbejde seks dage, og alle har samme ret til en fridag. Fundamentet for slavesamfundet er dermed i realiteten ødelagt. Sabbatten betyder frihed for enhver jøde og enhver anden skabning. På sabbatten er der ingen forskel på overordnede og lønmodtagere.

Anvendelse

Racisme, kvindehad, vold mod børn og eksklusion af mindretal gør det klart, at bevidstheden om alle menneskers værdighed savnes hos mange mennesker. Den, der fik lov til at udvikle en bevidsthed om egen værdighed, omgås også andre mennesker med værdighed. Mennesker har brug for menneskeværdighedens anerkendelse. Jovist, retsstatens grundlov og de bibelske bud findes, men menneskeværdighed skal læres og leves. Fordi det gør ondt at blive behandlet uværdigt, er det et ærinde for alle mennesker, der er bevidst om deres eget værd, at stå op for andres værdighed, i givet fald også i offentligheden.

Refleksion

"Vi har hele livet til at fylde udtrykket menneskeværdighed med liv" (Paul Schilbler).

Frihedsfest

5 Mos 5,12-15
Rom 6,1-7
2 Pet 2,19

Hvilke friheder, som kommer mennesker til gode, har Gud sørget for?

Oplever jeg også Gud som den, der sætter fri?

Forståelse

Når man læser i Bibelen, opdager man næppe, at sabbatten aldrig er et tema i patriarkenes historier. Selvom hviledagen har sin plads i skabelsesberetningen, er israelitternes bevidsthed om at fejre sabbatten åbenbart baseret på folkets eksoduserfaring. De lærer den at kende første gang efter udfrielsen i forbindelse med manna-underet (2 Mos 16). Det bliver således også forståeligt, at sabbatten i 5. Mosebog begrundes med udfrielsen af slaveriet.

Paulus beskriver, hvordan dåben bliver til en ny begyndelse. Den troende får del i det nye menneske, som Kristus giver mulighed for. Syndens magt ender, for Kristi død har opslugt den. I henhold til jødisk lov slettes alle skyldfordringer, når døden indtræder. Når man er død, kan man ikke længere stilles til ansvar for sine handlinger. Med Kristus er mennesket opstået til et nyt liv med nye muligheder.

Anvendelse

Sabbatsbuddet er en opfordring til at bytte roller. "Husk, at du selv var træl i Egypten..." Vær empatisk. Forestil dig, hvordan en slave lever. Sabbatsbuddet er væsentligt for vores forståelse af Gud. Vi skal opleve, at han er en Gud, der udfrier. I forståelsen af sabbatten erkender vi meningen med alle andre bud. Gud sletter krav, gør immun overfor nedværdigende krav, idet han gør os bevidst om vores værd. Religion, der ikke gør fri og giver værdighed, skader mennesker. Gud driver ikke mennesket ind i et hjørne. Han frigør.

Guds kærlighed

2 Mos 19,6; 23,12
1 Pet 2,9

Hvordan sørgede Gud for, at hans skabninger kunne "samle kræfter" (Bibelen 2020)?

Hvad kan kristne gøre for, at deres medmennesker kan "samle kræfter"?

Forståelse

Israels særstatus blandt folkeslagene er baseret på Guds kærlighed (5 Mos 7,6-8), der var årsag til folkets udfrielse. Nu skal hele folkets liv være svar på Guds gerning. Præstens tilværelse, der udelukkende var fokuseret på Gud, skulle være deres forbillede, når det drejede sig om at adlyde stemmen, det vil sige Guds bud (ifølge SEB 101).

Midt i Sinaj-beretningen står nu pagtsbogens sammenhængende lovsamling (2 Mos 21-23) med konkrete anvisninger til retspraksis. Denne er på mange måder relateret til gamle orientalske retssystemer uden for Israel (fx den babyloniske kong Hammurabis lov), men den har også egne karakteristiske træk, der er typiske for Israel. De sigter mod at vise solidaritet med dårligt stillede grupper af mennesker: slaver, fremmede og de fattige. Lige fra starten er der love om frigivelse af slaver.

Sabbatsbuddet er kun anden del af sabbatsanvisningerne: både sabbatsåret og sabbatsfejringen fremmer solidariteten med de fattige i befolkningen. I det syvende år skal udbyttet af de brakliggende marker, vinmarker og olivenlunde tilhøre de fattige og derefter endda til dyrene. I forbindelse med dette er den syvende dag en tid til "at puste ud" (1992), som alle skabninger har krav på.

Refleksion

I hvilket omfang modsiger det sabbattens ånd, når modefirmaer i Asien laver tøj baseret på nedværdigende vilkår, når mennesker hos os arbejder for lønninger, de ikke kan leve af, og når billige fragtpriiser fører til uværdige forhold i speditioner?

Frelsens dag

Joh 5,7-16
Es 58,2-3

Hvad er forskellen på Jesu og de skriftlærdes forståelse af sabbatten?

Hvilke konsekvenser har det for måden, man holder sabbat på, når den er til for mennesker.

Forståelse

Ifølge Mishna-traktaten *Shabbat* bliver det udtrykkelig betegnet som synd at bære en seng på sabbatten. Det sidste af de 39 forbudte aktiviteter er at bære en byrde fra et område til et andet. Med listen over disse aktiviteter ønskede man ikke at behandle folk som børn, men at adskille sabbatten fra de andre dage i ugen. Der var dog den mulighed for at gøre tingene lettere ved at definere to områder som ét eller at have to mænd til at bære, hvad én alene ikke havde lov til at bære.

Ikke helbredelsen alene er grunden til fordømmelsen af Jesus, men snarere Jesu svar: "Min fader arbejder stadig (ordret: *indtil nu*), og jeg arbejder også". Jesus retfærdiggør helbredelsen på sabbatten med at henvise til sin Faders arbejde, der fortsætter ud over afslutningen af skabelsesarbejdet. Sabbatten baseredes på Guds hvile. Men efter sin hvile, i slutningen af skabelsesugen, fortsætter Gud med at arbejde for menneskers ve og vel uden ophør. Der er derfor heller ingen grænser for Jesu arbejde. Med denne analoge konklusion hævdede Jesus at have de samme rettigheder som Gud selv. Som en direkte og uundgåelig konsekvens af dette "måtte" Jesus "absolut" – også og især på denne dag – genoprette den lamme mands helbred.

Refleksion

Sabbattens sande ånd udtrykker sig ikke i spørgsmålet "Hvad må jeg (ikke)?", men snarere i ønsket om at opleve frelse/heling og frihed og give det videre.

Pagtstegnet

2 Mos 31,13,16,17
Hebr 12,2

Hvilket tegn indsatte Gud for pagten med os mennesker?

Hvad er for mig et troværdigt tegn for min forbindelse til Gud?

Forståelse

Sabbatsbuddet hører med til anvisningerne for opførelsen af helligdommen. Buddet om at hvile på sabbatten gælder også under arbejdet på og i helligdommen. Sabbatten forstås her, som også i det babyloniske eksil (Ez 20,12), som et tegn på den ubrydelige pagt med Gud, hvormed hele verden skal erkende, at Gud gør krav på dette folk (helligør dem for sig selv).

For di offergudstjenester ikke kunne holdes i eksilet, blev sabbats-hvilen senere i praksis det vigtigste kendetegn, der adskiller Israel fra andre folkeslag.

Hvorfor trues man så med at lide døden, når der udføres arbejde på sabbatten (2 Mos 31,15)? Af tekstsammenhængen fremgår det, at der er tale om anvisningen til bygningen af helligdommen. Sabbatten, forstået som helligdom i tiden – analog til den fysiske helligdom, tabernaklet, hvor man møder Gud – er her – helt svarende til logikken om salvesesolien og røgelsen (sml. 30,32-38) – ligeledes forbundet med truslen om døden.

Anvendelse

Sabbatten er et evigt tegn og en evig pagt. Den gælder for Gud og hans folk. Den er et symbol på deres forhold til hinanden, et pagtstegn, som det også blev sagt om regnbuen hos Noa (1 Mos 9,12; 13,17) og om Abrahams omskæring (1 Mos 17,11). Israels opmærksomhed på Guds vilje og dets ubetingede frihed fra rastløst slaveri er for alle tider et symbol på Guds helliggørende nærvær (jf. 2 Mos 29,43), selv når helligdommen ikke længere eksisterer og Jerusalems tempel er ødelagt.

Refleksion

“Vi har ikke brug for fritid for at holde sabbat; vi har brug for sabbatten for at opleve fritid” (A. Martin, “Notes sur le Sabbat”, in *Foi et Vie* 5 [1975], 48).

Lovens fylde

Rom 13,8-10
Matt 25,40

Hvordan kan Jesus kende sine efterfølgere?

Paulus giver sine etiske formaninger (Rom 12,1 ff.) med fokus på kærlighedsbuddet. "[En] kristen bør ikke begrænse sig til at opfylde lovens forpligtelser. Når alt er opfyldt, skatter og afgifter betalt, står der altid én gæld tilbage: kærlighedsfordringen. Den, der opfylder dette største og første bud (Matt 22,39), kan ikke på samme tid overtræde de andre bud, for kærlighed omfatter alle livets områder og relationer. 'Opfyldelse af loven' henviser oprindeligt til loven i Det Gamle Testamente, men inkluderer også ideen om, at enhver lovlig forpligtelse, såsom statslige regler, opfyldes på fuldkommen vis, når loven ikke kun efterleves i det ydre, men snarere når kærlighedens ånd styrer den" (Echter Bibel, Bd. 5, 65f.).

Refleksion

Hvad betyder det for sabbatten, at kærligheden altid skal stå i centrum?

Resumé

Sabbatten er til for alle mennesker. De skal hjælpe hinanden til at ånde lettet op og opleve den frihed, som Gud har tiltænkt sine skabninger.

Egne tanker

Spørgsmål til drøftelse

- 1 **Hvad forbinder I med sabbatten?**

Hvilken betydning har "de andre" for jeres sabbatshvile?
- 2 1 Mos 1,26-27
Hvordan støtter Bibelens budskab mennesker i at omgås sig selv og andre på en værdig måde?
- 3 5 Mos 5,12-15
Israel skulle lære at holde sabbat i Guds ånd. I hvilket omfang spiller tanken om bevarelse af værdighed hhv. det sociale ansvar en rolle i jeres "sabbats-opdragelse"?
- 4 Joh 5,7-16
Hvilken betydning har den blindes helbredelse på sabbatten for vores forståelse af sabbatten og dens praktisering.
- 5 **Hvorfor er lovtrældom på sabbatten ikke en bibelsk tanke?**
- 6 **Hvad kan sabbatten stå som tegn på i dag?**